

بررسی پیامدهای الحاق ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف از دیدگاه ناشران شهر تهران

شهیمه السادات حسینی (نویسنده مسئول)
کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان
Shahimeh_hosseini@yahoo.com

داریوش مطلبی
دکترای کتابداری و اطلاع‌رسانی و عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر ری
dariushmatlabi@yahoo.com
تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۰۲/۱۳؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۰/۰۴/۲۶

چکیده

هدف: پژوهش حاضر، با هدف بررسی دیدگاه ناشران شهر تهران درباره پیامدهای پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف انجام گرفته است.

روش: روش پژوهش از نوع پیمایشی تحلیلی است. برای گردآوری داده‌ها، از پرسشنامه پژوهشگر ساخته استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش، ناشران فعال شهر تهران و حجم نمونه انتخابی، ۱۱۳ ناشر است که از این میان ۱۰۰ نفر، یعنی در حدود ۸۸/۵ درصد، به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند.

یافته‌ها: از دیدگاه ناشران شهر تهران علیرغم این که پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف باعث افزایش قیمت کتاب‌های ترجمه می‌شود، ولی در مجموع آثار مثبت اقتصادی، اجتماعی، علمی و فرهنگی برای کشور در پی خواهد داشت. همچنین بر نظام ترجمه آثار و قوانین داخلی حق مؤلف در ایران، پدیدآورندگان و تولیدکنندگان، و در بلندمدت در بهبود صنعت نشر ایران تاثیرات مثبتی دارد. اکثریت ناشران شهر تهران با پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف موافق هستند.

اصالت/ارزش: بیشتر مطالعات انجام شده در حوزه موضوعی پژوهش حاضر، به صورت سندی انجام شده و تنها دو پژوهش به صورت پیمایشی و به مطالعه دیدگاه‌های متخصصان کتابداری و کارشناسان ارتباطات پرداخته‌اند. با توجه به عدم ارتباط مستقیم این دو گروه با حق مؤلف، مطالعه دیدگاه ناشران که ارتباط بسیار مستقیمی با قوانین حق مؤلف دارند و به شدت از پیامدهای الحاق ایران به قوانین بین‌المللی متأثر می‌شوند، ضروری است.

کلیدواژه‌ها: ناشران، حق مؤلف، مالکیت ادبی و هنری، مالکیت فکری، نشر ایران

مقدمه

حقوق مالکیت ادبی و هنری یا «حق مؤلف» یکی از شاخه‌های حقوق مالکیت فکری است که آن را حمایت قانونی از ناشر یا پدیدآورنده از طریق ممانعت از تهیه نسخه غیرقانونی و غیرمجاز از آثار آنان (کنین، ۱۳۷۹) و یا امتیاز و حق انحصاری بهره‌برداری و فروش یک اثر که از طریق دولت به یک نویسنده، آهنگ‌ساز، هنرمند و جز آن و وارثان آنها اعطا می‌شود، به نحوی که می‌توانند هربار که اثر چاپ می‌شود حق تألیف آن را دریافت کنند و هیچ‌کس بدون اجازه مؤلف یا وارثان او حق چاپ و استفاده از اثر را نداشته باشد (سلطانی و راستین، ۱۳۷۲) تعریف می‌کنند. حق مؤلف و حقوق مرتبط با آن با تشویق پدیدآورندگان - از طریق به رسمیت شناختن آثار و اعطای پاداش‌های عادلانه اقتصادی - به توسعه خلاقیت‌های بشری کمک می‌کند. بر اساس این نظام حقوقی، پدیدآورندگان با اطمینان و بدون ترس از تکثیر غیرمجاز و سرقت ادبی، آثارشان را منتشر می‌کنند. این نظام همچنین دسترس‌پذیری آثار را در سطح بین‌المللی افزایش می‌دهد (محمود و الیاس^۱، ۲۰۰۵).

نخستین قانون رسمی اما ضمنی درباره حق مؤلف در ایران به سال ۱۳۰۴ بر می‌گردد. اما در کشور ما در خصوص قوانین مستقلی که به بحث حق مؤلف پردازد، قوانین متعددی نظیر «قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان» مصوب ۱۳۴۸، «قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی» مصوب ۱۳۵۲، «قانون حمایت از نرم‌افزارهای رایانه‌ای» مصوب ۱۳۷۹، و «قانون تجارت الکترونیک» مصوب ۱۳۸۲، وجود دارد ولی تصویب این قوانین و مقررات نتوانسته است آنگونه که سرعت روزافزون توسعه فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در جهان ایجاب کرده بود، پا به پای آن توسعه یابد و تاکنون قانون دیگری که بتواند در عین انطباق با شرایط و مقتضیات زمان، نقایص و خلاءهای قانونی را مرتفع کند و آن را با مقررات بین‌المللی منطبق سازد وضع نشده است (ماچینانی، ۱۳۷۷؛ خدابنده سامانی، ۱۳۸۰؛ ملکیان، ۱۳۸۵ و ترخانی، ۱۳۸۷).

معاهدات بین‌المللی متعددی برای حمایت از پدیدآورندگان آثار فکری در سطح بین‌المللی شکل گرفته است که معاهده جهانی حق مؤلف (یوسی‌سی)^۲، ۱۹۵۲؛ معاهده برن

1. Mahmood & Ilyas

2. Universal Copyright Convention (U.C.C)

برای حفاظت از آثار ادبی و هنری^۱، ۱۸۸۶؛ و موافقت‌نامه جنبه‌های مرتبط با تجارت حقوق مالکیت فکری (تریپس)^۲، ۱۹۹۴ از مهم‌ترین آنها محسوب می‌شوند. در خصوص تعهدات بین‌المللی مالکیت ادبی و هنری (حق مؤلف)، کشور ما تاکنون به جز سازمان جهانی مالکیت فکری^۳ که در سال ۱۳۸۰ عضویت آن را پذیرفت، هیچ‌یک از موافقتنامه‌های بین‌المللی را نپذیرفته است.^۴ اما در حال بررسی بیشتر برای پیوستن به سازمان تجارت جهانی می‌باشد. در صورت پیوستن به سازمان تجارت جهانی باید ضمیمه‌ جدایی‌ناپذیر این سازمان یعنی «موافقتنامه جنبه‌های مرتبط با تجارت حقوق مالکیت فکری» (تریپس) و به تبع آن مقررات ماهوی معاهده برن (مواد ۱ تا ۲۱) را نیز بپذیرد.

بحث پیوستن یا نپیوستن به نظام‌های بین‌المللی تعهدآور، موافقان و مخالفان بسیاری دارد. دلیل اصلی بسیاری از مخالفان هزینه‌هایی است که این کنوانسیون‌ها به کشور تحمیل می‌کنند و پیوستن به قوانین تعهدآور بین‌المللی را برای کشورمان زیان‌آور می‌دانند. از طرف دیگر، موافقان معتقدند که پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی، موضوع عضویت ایران در سازمان‌های مدافع حق مؤلف را به میان کشیده است و با توجه به ضرورت پیوستن به سازمان تجارت جهانی باید ضمیمه‌ جدایی‌ناپذیر این سازمان یعنی تریپس و به تبع آن مقررات ماهوی معاهده برن را که از قوانین بین‌المللی مطرح در خصوص حق مؤلف هستند را نیز بپذیرد و بنابراین در بلندمدت چاره‌ای جز پذیرش نیست و تنها باید تلاش شود با هماهنگی کردن قوانین کشورمان با قوانین بین‌المللی از تبعات پذیرش آن کاسته و مصالح کشور را بیش از پیش در این حوزه وارد کند. علاوه بر آن، پیوستن به نظام جهانی حق مؤلف - البته با حفظ مصالح کشور - علاوه بر این که دستاوردهای ارزشمندی برای کشور به ارمغان خواهد آورد، باعث اعتلای فرهنگ ایرانی و اسلامی و حفظ جایگاه رفیع فرهنگی کشورمان در سطح جهانی می‌شود و تبلیغات منفی را در این باره خنثی خواهد کرد (آذرننگ، ۱۳۷۳؛ کرمانی‌نژادبادی، ۱۳۷۶؛ نوروزی، ۱۳۸۰؛ خلعتبری، ۱۳۸۱؛ قصاب، ۱۳۸۳؛ بیژنی، ۱۳۸۴ و مطلبی، ۱۳۸۷).

1. Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works

2. Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS)

3. World Intellectual Property Organization (WIPO)

۴. البته پیوستن به سازمان جهانی مالکیت فکری، به معنای پذیرش معاهداتی نیست که اکنون در این سازمان مدیریت می‌شوند و صرفاً به منظور حضور در مجامع بین‌المللی و بهره‌مندی از حمایت‌های آن سازمان است، بدون آن که تعهد حقوقی در پی داشته باشد.

دولت جمهوری اسلامی ایران در قبال پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف موضع رسمی نگرفته است. از طرف دیگر با توجه به اوضاع کنونی جهان و روابط بین کشورها، برای کشوری مانند ایران که به اقتضای موقعیت، جمعیت، نقش و استعدادها طبیعی و اجتماعی اش نمی‌تواند از صحنه فعال جهانی دور بماند، ادامه حالت تعلیق احتمالاً دیری نخواهد پایید و ایران به میل یا اکراه به قراردادهای مختلف جهانی خواهد پیوست (آذرننگ، ۱۳۷۳).

تصمیم‌گیری در خصوص پیوستن یا نپیوستن به یک نظام بین‌المللی تعهدآور، بر اساس یک تحلیل ضعیف بسیار خطرناک بوده و تشخیص پیامدهای آن از جنبه‌های مختلف، ضروری است. از آنجا که حق نشر و تکثیر از مهم‌ترین مصداق‌های حقوق اقتصادی مالکیت فکری محسوب می‌شود و ناشران نقش مهمی در رساندن پیام پدیدآورنده به عموم دارند؛ بنابراین، پژوهشگر با توجه به شرایط موجود و چشم‌اندازهای آینده برای رسیدن به هدف پیش‌گفته، به بررسی پیامدهای پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف از دیدگاه ناشران شهر تهران - به عنوان گروهی از ناشران کشور که بیشترین تولیدات چاپی را داشته و تأثیر زیادی بر نشر کشور دارند - می‌پردازد تا با بررسی دیدگاه ناشران در خصوص پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، ضمن بررسی میزان آگاهی ناشران ایران به قوانین بین‌المللی موجود، تأثیرات مثبت و منفی پیوستن به این نظام مشخص شود و بتواند راهبرد مناسبی برای سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری ارائه نماید.

پرسش‌های اساسی

این پژوهش بر آن است تا به پرسش‌های زیر پاسخ دهد:

۱. میزان آگاهی ناشران شهر تهران از قوانین بین‌المللی حق مؤلف چقدر است؟
۲. پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف چه آثار اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و علمی برای ایران دارد؟
۳. پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف چه تأثیری بر پدیدآورندگان و تولیدکنندگان آثار دارد؟
۴. پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف چه تأثیری بر خریداران و مصرف‌کنندگان آثار دارد؟

۵. پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف چه تأثیری بر نظام ترجمه آثار در ایران دارد؟
۶. پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف چه تأثیری بر صنعت نشر کشور دارد؟
۷. پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف چه تأثیری بر قوانین داخلی حق مؤلف دارد؟
۸. دیدگاه ناشران شهر تهران در خصوص پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف چیست؟

فرضیه‌های پژوهش

۱. از دیدگاه ناشران شهر تهران، پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف، آثار اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و علمی مثبتی در پی خواهد داشت.
۲. از دیدگاه ناشران شهر تهران، پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف بر نظام ترجمه آثار، تأثیرات مثبتی دارد.
۳. از دیدگاه ناشران شهر تهران، پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف بر قوانین داخلی حق مؤلف در ایران، تأثیرات مثبتی دارد.
۴. ناشران شهر تهران، با پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف موافق هستند.

روش پژوهش

روش پژوهش مورد استفاده در پژوهش حاضر پیمایشی تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش، ناشران فعال شهر تهران هستند^۱ که به صورت غیردولتی^۲ فعالیت دارند و در سال ۸۸ بیشتر از ۲۴ عنوان کتاب منتشر کردند و تعداد آنها بر اساس بانک اطلاعاتی ناشران مؤسسه خانه

۱. آذرنگ (۱۳۷۹) ناشر فعال را ناشری می‌نامد که «وارد عرصه تولید حرفه‌ای کتاب شده باشد و منبع درآمد او از راه نشر کتاب باشد. ناشری می‌تواند از راه نشر کتاب گذران کند که حداقل سالی ۲۴ عنوان کتاب (هر ماه دو عنوان) نشر کند. وی همچنین با تأکید بر حمایت‌های دولت از بخش فعال نشر و ناشران فعال می‌گوید: اگر سرمایه‌گذاری دولت یا حمایت‌های دولت به بخش غیرفعال نشر وارد شود، اما ناشران فعال از آن بهره‌مند نشوند، ممکن است توازن به گونه‌ای تغییر کند که بخش نشر کشور کمک و حمایت دریافت کند، اما تغییر و توسعه نداشته باشد، که این خود نشانه‌ای از ناکامی در سیاست عمومی نشر، و نیز سیاست توسعه کتاب است.

۲. اکثر ناشران دولتی با توجه به ماهیت فعالیت خویش و نیز تغییرات مدیریتی گسترده، به مناسبات اقتصادی توجهی ندارند و در نتیجه توجهی به مباحث مربوط به حق مؤلف در آنها مشاهده نمی‌شود.

کتاب ۴۵۸ ناشر بوده است. در پژوهش حاضر برای گردآوری دیدگاه‌های ناشران در خصوص پیامدهای پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. این پرسشنامه حاوی ۲۴ سؤال بود که بر اساس طیف ۵ تایی لیکرت تهیه و تدوین گردید. به منظور سنجش روایی ابزار پژوهش، پرسشنامه در بین گروه کوچکی از اساتید و متخصصان صنعت نشر، به صورت آزمایشی اجرا شد. بنابراین، سؤال‌هایی که مبهم بوده و یا نیاز به اصلاح یا توضیح اضافی داشتند، بازبینی و اصلاح شدند. برای محاسبه پایایی پرسشنامه نیز از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که نتیجه حاصل ۰/۹۱ بود. در نتیجه، پایایی آن نیز مورد تأیید قرار گرفت. برای به دست آوردن نمونه مورد نیاز با استفاده از فرمول کوکران به شرح زیر ۱۱۳ نفر انتخاب شد.

$$n = \frac{N.t^2.p(1-p)}{N.d^2 + t^2.p(1-p)}$$

n = مقدار نمونه‌ای است که پرسشنامه در اختیارشان قرار داده شده است؛

N = تعداد کل جامعه (۴۵۸)؛

t = ضریب اطمینان (۱.۹۶)

p = احتمال وجود صفت (۰/۵)؛

q = احتمال عدم وجود صفت (۰/۵)؛

d = خطای نمونه‌گیری (۰/۰۸)

سپس از طریق نرم‌افزار ویژوال بیسیک و به طور تصادفی ۱۱۳ نفر از میان جامعه آماری انتخاب و پرسشنامه‌ها بین آنان توزیع شد. با برگشت تعداد ۱۰۰ پرسشنامه، داده‌های گردآوری شده با استفاده از نرم‌افزار اس.پی.اس.اس^۱ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. جهت بررسی فرضیه‌های ۱ و ۲ از آزمون آماری فریدمن^۲ به دلیل حضور اعضای نمونه در سه یا بیش از آن استفاده شده است، به طوری که هر فرد با توجه موقعیت‌ها رتبه‌بندی و میانگین رتبه، جهت بررسی و مقایسه مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. برای فرضیه‌های ۳ و ۴ از آزمون خی دو (χ^2) برای تحلیل استفاده شده است.

1. SPSS

2. Fridman Test

یافته‌ها

بر اساس اطلاعات اخذ شده، دیدگاه ناشران درباره تأثیر پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، بر وضعیت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و علمی ایران به شرح ذیل است:

جدول ۱. دیدگاه ناشران درباره تأثیر پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف بر وضعیت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و علمی ایران

کاملاً مخالف		مخالف		بی‌نظر		موافق		کاملاً موافق		نظرات موضوع‌ها
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۲	۲	۹	۹	۱۱	۱۱	۴۶	۴۶	۳۲	۳۲	پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف، به حضور آثار ایرانی در بازارهای جهانی کمک می‌کند.
۳۷	۳۷	۴۲	۴۲	۱۰	۱۰	۱۱	۱۱	۰	۰	با پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، قیمت کتاب‌های ترجمه افزایش نمی‌یابد.
۸	۸	۲۴	۲۴	۴۵	۴۵	۱۸	۱۸	۵	۵	پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، موجب افزایش میزان مطالعه و کتابخوانی در جامعه می‌شود.
۰	۰	۵	۵	۱۰	۱۰	۵۰	۵۰	۳۵	۳۵	پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، سبب کسب اعتبار بیش‌تر برای ایران در محافل فرهنگی جهان می‌شود.

←

۰	۰	۷	۷	۱۱	۱۱	۴۶	۴۶	۳۶	۳۶	پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، موجب حمایت از آثار علمی، ادبی و هنری ایران در سطح بین‌المللی می‌شود.
۱	۱	۲	۲	۱۲	۱۲	۴۳	۴۳	۴۲	۴۲	پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف به معنای احترام به صاحبان ذوق و اندیشه در سراسر جهان است.
۳	۳	۳۳	۳۳	۱۸	۱۸	۳۳	۳۳	۱۳	۱۳	پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف منجر به کاهش نشر آثار علمی سایر کشورها در ایران، از سوی ناشران داخلی می‌شود.

۷۸ درصد ناشران معتقدند پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف، به حضور آثار ایرانی در بازارهای جهانی کمک می‌کند، ۱۱ درصد بی‌نظر و ۱۱ درصد مخالف این مسأله هستند. ۷۹ درصد ناشران معتقدند با پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، قیمت کتاب‌های ترجمه افزایش می‌یابد، ۱۰ درصد بی‌نظر و ۱۱ درصد مخالف این نظر هستند. از نظر ۲۳ درصد ناشران، پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف موجب افزایش میزان مطالعه و کتابخوانی در جامعه می‌شود، ۴۵ درصد بی‌نظر و ۳۲ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. ۸۵ درصد ناشران معتقدند پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، سبب کسب اعتبار بیشتر برای ایران در محافل فرهنگی جهان می‌شود، ۱۰ درصد بی‌نظر و ۵ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. ۸۲ درصد ناشران معتقدند پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، موجب حمایت از آثار علمی، ادبی و

هنری ایران در سطح بین‌المللی می‌شود، ۱۱ درصد بی‌نظر و ۷ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. از نظر ۸۵ درصد ناشران پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف به معنای احترام به صاحبان ذوق و اندیشه در سراسر جهان است، ۱۲ درصد بی‌نظر و ۳ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. ۴۶ درصد ناشران معتقدند پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف منجر به کاهش نشر آثار علمی سایر کشورها در ایران، از سوی ناشران داخلی می‌شود، ۱۸ درصد بی‌نظر و ۳۶ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند.

جدول ۲. توزیع فراوانی و میانگین رتبه‌ای تأثیرات اقتصادی، فرهنگی و علمی پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف از دیدگاه ناشران شهر تهران

میانگین رتبه‌ای	کاملاً موافق	موافق	بی‌نظر	مخالف	کاملاً مخالف	تأثیر اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و علمی پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف
۳/۳۶	۳۲	۴۶	۱۱	۹	۲	کمک به حضور آثار ایرانی در بازارهای بین‌المللی
۳/۳۱	۰	۱۱	۱۰	۴۲	۳۷	عدم افزایش قیمت کتاب‌های ترجمه شده در کشور
۵/۱۸	۵	۱۸	۴۵	۲۴	۸	افزایش میزان مطالعه و کتابخوانی در جامعه
۳/۱۱	۳۵	۵۰	۱۰	۵	۰	افزایش وجهه و اعتبار ایران در محافل فرهنگی جهان
۳/۱۵	۳۶	۴۶	۱۱	۷	۰	افزایش حمایت از آثار علمی، ادبی و هنری ایران در سطح بین‌المللی
۲/۹۰	۴۲	۴۳	۱۲	۲	۱	افزایش احترام به صاحبان ذوق و اندیشه در سراسر جهان
$\chi^2=144/4$ $df=5$ $P<0/01$ $n=100$						

با توجه به داده‌های جدول ۲، به اعتقاد ناشران شهر تهران پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف به لحاظ: ۱. افزایش میزان مطالعه و کتابخوانی در جامعه (میانگین رتبه‌ای ۵/۱۸)، ۲. حضور آثار بین‌المللی در بازارهای بین‌المللی (میانگین رتبه‌ای ۳/۳۶)، ۳. عدم افزایش قیمت کتاب‌های ترجمه شده در کشور (میانگین رتبه‌ای ۳/۳۱)، ۴. افزایش حمایت از آثار علمی،

ادبی و هنری ایران در سطح بین‌المللی (میانگین رتبه‌ای ۳/۱۵) و ۵. افزایش وجهه و اعتبار ایران در محافل فرهنگی جهان (میانگین رتبه‌ای ۳/۱۱)، پیامدهای مثبت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و علمی برای کشور دارند.

به طور کلی، با توجه به نتایج به دست آمده، بین میانگین رتبه‌ای پاسخ‌های مورد بررسی (N=۱۰۰ و $\chi^2(5)=۱۴۴/۴$) در سطح $P < ۰/۰۱$ تفاوت معناداری وجود دارد. بنابراین، فرض اول «از دیدگاه ناشران شهر تهران، پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف، آثار اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و علمی مثبتی در پی خواهد داشت»، با اطمینان ۹۹ درصد تأیید می‌شود.

جدول ۳. توزیع فراوانی تاثیرات پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف، بر پدیدآورندگان و تولیدکنندگان از دیدگاه ناشران شهر تهران

کاملاً مخالف		مخالف		بی نظر		موافق		کاملاً موافق		نظرات موضوع‌ها
فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
۲	۲	۴	۴	۲۱	۲۱	۴۷	۴۷	۲۶	۲۶	پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، باعث می‌شود پدیدآورندگان ایرانی در کشورهای عضو نظام مورد حمایت قرار گیرند.
۱	۱	۶	۶	۱۳	۱۳	۵۰	۵۰	۳۰	۳۰	پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف به شهرت پدیدآورندگان ایرانی در سطح بین‌المللی کمک می‌کند.

←

۰	۰	۷	۷	۱۴	۱۴	۴۶	۴۶	۳۳	۳۳	پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف باعث ایجاد انگیزه در پدیدآوردگان ایرانی و کمک به خلاقیت آنها می‌شود.
۲	۲	۷	۷	۲۱	۲۱	۴۴	۴۴	۲۶	۲۶	پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، به افزایش تولید کتاب‌های ایرانی متناسب با نیازهای جهانی کمک می‌کند.

همان‌طور که در جدول ۳ ملاحظه می‌گردد، اکثر ناشران معتقدند که پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، باعث می‌شود که پدیدآوردگان ایرانی در کشورهای عضو نظام مورد حمایت قرار گیرند (۷۳ درصد موافق و ۶ درصد مخالف)، به شهرت پدیدآوردگان ایرانی در سطح بین‌المللی کمک می‌کند (۸۰ درصد موافق و ۷ درصد مخالف)؛ باعث ایجاد انگیزه در پدیدآوردگان ایرانی و کمک به خلاقیت آنها می‌شود (۷۹ درصد موافق، و ۷ درصد مخالف)؛ و به افزایش تولید کتاب‌های ایرانی متناسب با نیازهای جهانی کمک می‌کند (۷۰ درصد موافق و ۹ درصد مخالف). یافته‌ها نشان می‌دهد که از نظر اکثر ناشران، پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف پیامدهای مثبتی بر پدیدآوردگان و تولیدکنندگان آثار دارد.

بر اساس جدول ۴، از نظر اکثر ناشران با پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، دسترسی راحت‌تر به آثار اصلی افزایش می‌یابد (۶۹ درصد موافق و ۱۳ درصد مخالف). ۴۷ درصد ناشران پایبندی به قوانین بین‌المللی حق مؤلف را از نظر اقتصادی، به ضرر خریداران کتاب‌های ترجمه می‌دانند و ۲۸ درصد مخالف این نظر هستند و ۲۵ درصد نظری ندادند.

جدول ۴. توزیع فراوانی تأثیرات پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف بر خریداران و مصرف‌کنندگان از دیدگاه ناشران شهر تهران

کاملاً مخالف		مخالف		بی‌نظر		موافق		کاملاً موافق		نظرات موضوع‌ها
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۳	۳	۱۰	۱۰	۱۸	۱۸	۴۵	۴۵	۲۴	۲۴	با پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، دسترسی راحت‌تر به آثار اصلی افزایش می‌یابد.
۳	۳	۲۵	۲۵	۲۵	۲۵	۲۷	۲۷	۲۰	۲۰	از نظر اقتصادی، پایبندی به قوانین بین‌المللی حق مؤلف، به ضرر خریداران کتاب‌های ترجمه است.

جدول ۵. توزیع فراوانی و میانگین رتبه‌ای تأثیر پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف ترجمه آثار در ایران

میانگین رتبه‌ای	کاملاً مخالف	مخالف	بی‌نظر	موافق	کاملاً موافق	تأثیر پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف بر نظام ترجمه آثار در ایران
۱/۹۴	۱	۵	۱۱	۴۳	۴۰	پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، موجب نظم بخشیدن به کار ترجمه آثار جدید به زبان فارسی و پرهیز از ترجمه‌های تکراری می‌شود
۲/۱۹	۲	۶	۱۹	۴۶	۲۷	با پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، کیفیت آثار ترجمه افزایش می‌یابد
۳/۴۰	۰	۲۵	۲۰	۳۴	۲۱	پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، باعث کاهش ترجمه و افزایش آثار تالیفی می‌شود
۲/۴۸	۰	۱۸	۲۰	۳۷	۲۵	با پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف، امکان ترجمه کتاب‌ها در کمترین زمان ممکن از زمان انتشار نسخه اصلی فراهم می‌شود
$\chi^2=101/4$ $df=3$ $P<0/01$ $n=100$						

داده‌های جدول ۵ نشان می‌دهد که از نظر ۸۳ درصد ناشران، پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف موجب نظم بخشیدن به کار ترجمه آثار جدید به زبان فارسی و پرهیز از ترجمه‌های تکراری می‌شود، و ۷۳ درصد ناشران معتقدند که کیفیت آثار ترجمه افزایش می‌یابد. ۵۵ درصد ناشران پیوستن به این نظام بین‌المللی را سبب کاهش ترجمه و افزایش آثار تالیفی می‌دانند و ۲۵ درصد مخالف این نظر هستند. ۶۲ درصد ناشران معتقدند با پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف، امکان ترجمه کتاب‌ها در کمترین زمان ممکن از زمان انتشار نسخه اصلی فراهم می‌شود و ۱۸ درصد با این نظر مخالفند.

آزمون فرضیه دوم نشان می‌دهد که به اعتقاد ناشران شهر تهران پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف به دلیل: ۱. عدم کاهش کتاب‌های ترجمه‌ای (میانگین رتبه‌ای ۳/۴۰)، ۲. کاهش فاصله زمانی بین چاپ کتاب به زبان اصلی و متن ترجمه (میانگین رتبه‌ای ۲/۴۸)، ۳. افزایش کیفیت آثار ترجمه (میانگین رتبه‌ای ۲/۱۹) و ۴. نظم بخشیدن به کار ترجمه آثار جدید به زبان فارسی (۱/۹۴)، بر نظام ترجمه آثار، تأثیر مثبت دارد. به طور کلی، با توجه به نتایج جدول ۵، $\chi^2(3) = 101/4$ و $N=100$ در سطح $P < 0/01$ ، بین میانگین رتبه‌ای پاسخ‌های مورد بررسی تفاوت معناداری وجود دارد. بنابراین، فرض دوم با اطمینان ۹۹ درصد تأیید و نتیجه گرفته می‌شود که «از دیدگاه ناشران شهر تهران پیوستن ایران به نظام بین‌المللی، بر نظام ترجمه آثار تأثیر مثبت دارد».

جدول ۶. توزیع فراوانی تأثیر پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف بر صنعت نشر

کاملاً موافق		موافق		بی نظر		مخالف		کاملاً مخالف		نظرات موضوع‌ها
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۲۰	۲۰	۴۳	۴۳	۲۰	۲۰	۱۰	۱۰	۷	۷	پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، به ارتقاء کیفیت کتاب‌های تالیفی کمک می‌کند.

←

۹	۹	۳۵	۳۵	۳۳	۳۳	۱۷	۱۷	۶	۶	پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف در کوتاه مدت به بهبود اقتصادی نشر کشور کمک می‌کند.
۵	۵	۷	۷	۲۳	۲۳	۴۱	۴۱	۲۴	۲۴	پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، در بلندمدت به بهبود اقتصادی نشر کشور کمک می‌کند.
۱	۱	۹	۹	۱۵	۱۵	۴۸	۴۸	۲۷	۲۷	پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، موجب پررنگ‌تر شدن حضور ناشران ایرانی در بازارهای بین‌المللی کتاب خواهد بود.
۰	۰	۳	۳	۱۲	۱۲	۵۱	۵۱	۳۴	۳۴	پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، سبب سهولت عقد قرارداد با ناشران خارجی برای مبادله (خرید یا فروش حق نشر) کتاب می‌شود.
۱	۱	۱۲	۱۲	۱۳	۱۳	۴۷	۴۷	۲۷	۲۷	پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، باعث می‌شود ناشر ایرانی به مهارت‌ها و امکانات فنی ناشر کتاب اصلی دسترسی پیدا کند.
۲	۲	۵	۵	۱۶	۱۶	۴۷	۴۷	۳۰	۳۰	پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف در بلندمدت تأثیرات مثبتی در بهبود صنعت نشر ایران دارد.

داده‌های جدول ۶ تأثیر پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف بر صنعت نشر را نشان می‌دهد. ۶۳ درصد ناشران معتقدند پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، به ارتقاء کیفیت کتاب‌های تألیفی کمک می‌کند و ۱۷ درصد مخالف این نظر هستند. ۲۳ درصد معتقدند که پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف در کوتاه‌مدت به بهبود اقتصادی نشر کشور کمک می‌کند، ۳۳ درصد بی‌نظر و ۴۴ درصد مخالف آن هستند. همچنین، اکثر ناشران (۶۵ درصد) معتقدند که پیوستن به این نظام بین‌المللی در بلندمدت به بهبود اقتصادی نشر کشور کمک می‌کند و تنها ۱۲ درصد مخالف این نظر هستند.

به‌علاوه ۷۵ درصد ناشران معتقدند که پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، موجب پررنگ‌تر شدن حضور ناشران ایرانی در بازارهای بین‌المللی کتاب می‌شود و ۱۰ درصد با این نظر مخالف هستند. ۸۵ درصد تأثیر آن را سهولت عقد قرارداد با ناشران خارجی برای مبادله (خرید یا فروش حق نشر) کتاب می‌دانند و تنها ۳ درصد با این نظر مخالفند. ۷۴ درصد تأثیر آن را دسترسی ناشر ایرانی به مهارت‌ها و امکانات فنی ناشر کتاب اصلی می‌دانند و ۱۳ درصد مخالف هستند. در مجموع، اکثر ناشران (۷۷ درصد) معتقدند که پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف در بلندمدت تأثیرات مثبتی در بهبود صنعت نشر ایران دارد، ۱۶ درصد بی‌نظر و ۷ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند.

جدول ۷. توزیع فراوانی تأثیر پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف بر قوانین داخلی ایران

نظرات		کاملاً موافق		موافق		بی‌نظر		مخالف		کاملاً مخالف	
موضوع‌ها		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، در اصلاح و تکمیل قوانین حق مؤلف ایران مؤثر است.		۲۸	۲۸	۵۴	۵۴	۱۱	۱۱	۶	۶	۱	۱
پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، به اجرای بهتر قوانین حق مؤلف در داخل ایران کمک می‌کند.		۲۶	۲۶	۵۲	۵۲	۱۵	۱۵	۶	۶	۱	۱

با توجه به داده‌های جدول ۷، از نظر اکثر ناشران (۸۲ درصد) پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، در اصلاح و تکمیل قوانین حق مؤلف ایران مؤثر است و ۷ درصد مخالف این نظر هستند. همچنین ۷۸ درصد معتقدند پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، به اجرای بهتر قوانین حق مؤلف در داخل ایران کمک می‌کند ۱۵ درصد بی‌نظر و ۷ درصد مخالف این دیدگاه هستند.

جدول ۸. توزیع فراوانی میانگین دیدگاه ناشران در خصوص تأثیر پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف بر قوانین داخلی

موضوع	نظرات					جمع
	کاملاً موافق	موافق	بی‌نظر	مخالف	کاملاً مخالف	
تأثیرات مثبت پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف بر قوانین داخلی (اصلاح و اجرای بهتر قوانین)	۲۷	۵۳	۱۳	۶	۱	۱۰۰
$\chi^2=87/2$			$df=4$		$p<=0/01$	

بر اساس داده‌های جدول ۸، نتایج آزمون فرضیه سوم نشان می‌دهد که از دیدگاه ناشران شهر تهران بین پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف، و اصلاح و اجرای بهتر قوانین داخلی در ایران رابطه معناداری وجود دارد. با توجه به اینکه ($N=100$ و $\chi^2(4)=87/2$) در سطح $0/01$ $P<$ ، بنابراین، فرض سوم پژوهش با اطمینان ۹۹ درصد تأیید می‌شود و نتیجه گرفته می‌شود که «از دیدگاه ناشران شهر تهران، پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف بر قوانین داخلی حق مؤلف در ایران، تأثیرات مثبتی دارد».

جدول ۹. توزیع فراوانی میزان آگاهی ناشران شهر تهران از قوانین بین‌المللی حق مؤلف

نظرات		بسیار زیاد		زیاد		متوسط		کم		بسیار کم	
پوشش		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
تا چه حد با توافقنامه‌های بین‌المللی حق مؤلف آشنا هستید؟		۵	۵	۲۳	۲۳	۱۵	۱۵	۲۳	۲۳	۳۴	۳۴

داده‌های جدول ۹ نشان می‌دهد که به ترتیب ۳۴ و ۲۳ درصد ناشران آگاهی کم و بسیار کمی نسبت به قوانین بین‌المللی حق مؤلف دارند. ۱۵ درصد آگاهی متوسط و به ترتیب ۲۳ و ۵ درصد آگاهی زیاد و بسیار زیاد دارند.

جدول ۱۰. توزیع فراوانی دیدگاه ناشران شهر تهران در خصوص پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف

درصد	تعداد	میزان موافقت
۳۶	۳۶	کاملاً موافق
۴۱	۴۱	موافق
۱۱	۱۱	بی‌نظر
۸	۸	مخالف
۴	۴	کاملاً مخالف
۱۰۰	۱۰۰	جمع:
		$\chi^2=58/9$ $df=4$ $P<0/01$ $n=100$

نتایج جدول ۱۰ نشان می‌دهد که ناشران شهر تهران در حدود ۷۷ درصد موافق و کاملاً موافق و در حدود ۱۲ درصد مخالف یا کاملاً مخالف پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف هستند. با در نظر گرفتن ($N=100$ و $\chi^2(4)=58/9$) در سطح $P<0/01$ ، فرض چهارم «ناشران شهر تهران، با پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف موافق هستند»، با اطمینان ۹۹ درصد تأیید و نتیجه گرفته می‌شود که اکثر ناشران شهر تهران موافق پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف هستند.

نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش در مجموع نشان می‌دهد که در مورد آگاهی از توافقات بین‌المللی حق مؤلف، تنها ۲۸ درصد ناشران آگاهی کافی دارند. محمود و الیاس (۲۰۰۵) نیز در خصوص آگاهی کم ناشران از توافقات بین‌المللی به نتایج مشابهی رسیدند.

در مورد تاثیر پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف بر وضعیت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و علمی ایران بر اساس یافته‌ها، ناشران معتقد به تأثیر مثبت اجتماعی، فرهنگی و علمی پیوستن به نظام‌های بین‌المللی هستند و در مقابل معتقدند پیوستن به نظام بین‌المللی باعث افزایش قیمت کتاب‌های ترجمه می‌شود. نتایج آزمون فرضیه اول که با این بخش از پرسش‌ها مرتبط است نیز نشان می‌دهد که «از دیدگاه ناشران شهر تهران، پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف آثار اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و علمی مثبت در پی خواهد داشت». محمدیگی (۱۳۷۵)، کرمانی‌نژاد بادی (۱۳۷۶)، سلطانی (۱۳۸۳)، نصیری (۱۳۸۵)، میرشفیعی (۱۳۸۶) و قاسمی (۱۳۸۷) نیز در مورد تأثیر پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف بر رشد فرهنگی و اقتصادی جامعه به مطالعات مشابهی دست یافتند. محمدیگی (۱۳۷۵) الحاق ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف را در مجموع به نفع جامعه ایران و در واقع به سود رونق آثار علمی، فرهنگی و هنری در کشور می‌داند. یافته‌های عزیز (۱۹۹۰) نیز این نتایج را تأیید می‌کنند. همچنین ساندار راجان^۱ (۱۹۹۹) معتقد است که پایبندی به نظام حق مؤلف بین‌المللی سبب حمایت از حقوق اخلاقی^۲ و غیرمادی نویسندگان می‌شود و از این طریق بر فرهنگ جامعه اثر می‌گذارد.

اکثر ناشران (۷۳ درصد)، پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف را باعث حمایت از پدیدآورندگان ایرانی در کشورهای عضو نظام می‌دانند و معتقدند (۸۰ درصد) که به شهرت پدیدآورندگان ایرانی در سطح بین‌المللی کمک می‌کند و باعث ایجاد انگیزه در پدیدآورندگان ایرانی و کمک به خلاقیت در آنها می‌شود. همچنین پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف را موجب افزایش تولید کتاب‌های ایرانی متناسب با نیازهای جهانی می‌داند. مطالعه نوروزی (۱۳۸۰) در خصوص تأثیرات مثبت پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف بر پدیدآورندگان و تولیدکنندگان آثار این نتایج را تأیید می‌کند. کرمانی‌نژاد بادی (۱۳۷۶) و قاسمی (۱۳۸۷) نیز در مورد تأثیر پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف در افزایش خلاقیت و انگیزه پدیدآورندگان به نتایج مشابهی دست یافتند و با یافته‌های آنها همخوانی دارد. نیکلسون^۳ (۲۰۰۶) معتقد است که توافقنامه‌های بین‌المللی حق مؤلف از نظر اقتصادی به نفع

1. Sundara Rajan

2. Moral right

3. Nicholson

نویسندگان نیستند. از نظر لاملرت^۱ (۲۰۰۷) نیز توافقات بین‌المللی حق مؤلف تأثیرات مثبتی بر آثار ترجمه و حمایت از نویسندگان و همچنین ایجاد علاقه در آنها می‌شود.

۶۹ درصد ناشران پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف را موجب افزایش دسترسی راحت‌تر به آثار اصلی می‌دانند. ۴۷ درصد ناشران معتقدند که از نظر اقتصادی، پابندی به قوانین بین‌المللی حق مؤلف، به ضرر خریداران کتاب‌های ترجمه است. نوروزی (۱۳۸۰) در مطالعه خود به این نتیجه رسید که درباره آثار اقتصادی-اجتماعی و فرهنگی - علمی پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف نمی‌توان اظهار نظر صریحی کرد.

اکثر ناشران پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف را موجب نظم بخشیدن به کار ترجمه آثار جدید به زبان فارسی و پرهیز از ترجمه‌های تکراری می‌دانند. اکثر ناشران (۵۵ درصد) پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف را موجب کاهش ترجمه و افزایش آثار تألیفی می‌دانند و معتقدند (۶۲ درصد) که با پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف، امکان ترجمه کتاب‌ها در کمترین زمان ممکن از زمان انتشار نسخه اصلی فراهم می‌شود. نتیجه فرضیه دوم نیز نشان می‌دهد که «از دیدگاه ناشران شهر تهران، پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف تأثیرات مثبتی بر نظام ترجمه آثار خواهد داشت».

اکثر ناشران (۶۵ درصد) معتقدند که پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، در بلندمدت به بهبود اقتصادی نشر کشور کمک می‌کند. همچنین آنها پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف را موجب ارتقاء کیفیت کتاب‌های تألیفی (۶۳ درصد)، پررنگ‌تر شدن حضور ناشران ایرانی در بازارهای بین‌المللی کتاب (۷۵ درصد)، سهولت عقد قرارداد با ناشران خارجی برای مبادله (خرید یا فروش حق نشر) کتاب (۸۵ درصد)، و دسترسی ناشر ایرانی به مهارت‌ها و امکانات فنی ناشر کتاب اصلی (۷۴ درصد) می‌دانند. ۷۷ درصد ناشران معتقدند که پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف در بلندمدت تأثیرات مثبتی در بهبود صنعت نشر ایران دارد. نوروزی (۱۳۸۰) و ناظرمقدم، عمادی و نیک‌کار (۱۳۸۸) نیز در این خصوص به نتایج مشابهی دست یافتند که یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های آنها همخوانی دارد.

1. Lamlert

اکثر ناشران (۸۲ درصد)، معتقدند که پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف در اصلاح و تکمیل قوانین حق مؤلف ایران مؤثر است، و همچنین ۷۸ درصد ناشران معتقدند که پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف، به اجرای بهتر قوانین حق مؤلف در داخل ایران کمک می‌کند. نتیجه فرضیه سوم که مرتبط با این بخش است نیز نشان می‌دهد که «از دیدگاه ناشران شهر تهران، پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف، بر قوانین داخلی حق مؤلف در ایران، تأثیرات مثبتی دارد». نوروزی (۱۳۸۰) و قاسمی (۱۳۸۷) نیز به نتایج مشابهی دست یافتند و یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های آنها همخوانی دارد.

نظرسنجی‌ای که در مورد پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف انجام شد، نشان داد که در مجموع ۷۷ درصد ناشران با پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف موافق و کاملاً موافق، ۱۱ درصد بی‌نظر و تنها ۱۲ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. نتایج آزمون فرضیه چهارم نشان می‌دهد که «ناشران شهر تهران، با پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف موافق هستند». بررسی مطالعات انجام شده نیز نشان می‌دهد که برخی از صاحب‌نظران موافق الحاق کشور به قوانین بین‌المللی و برخی مخالف آن هستند. صادقی مقدم (۱۳۶۷) معتقد است به مصلحت ایران و یا هر کشور دیگر مصرف‌کننده آثار علمی و هنری نیست که به قراردادهای بین‌المللی حق مؤلف با وضعیت موجود ملحق شوند، مگر اینکه قراردادهای مذکور راه عادلانه‌ای را در پیش گیرند. در مقابل کرمانی نژاد بادی (۱۳۷۶) پذیرش قراردادهای بین‌المللی را به سود کشور می‌داند و معتقد است پابندی به این قراردادها، زمینه‌ساز رشد فرهنگی جامعه ما خواهد بود و به نفع کشور است. از نظر سلطانی (۱۳۸۳) الحاق ایران به معاهدات بین‌المللی با توجه به مهیا کردن مقدمات لازم از قبیل مواردی مانند ۱. تشکیل اتحادیه مؤلفان و مصنفان و هنرمندان ۲. تشکیل شورای حمایت از پدیدآورنده ۳. تعیین چارچوب‌های کلی و بهبود کیفیت تنظیم قراردادهای مربوط به نشر و عرضه آثار ادبی و هنری ۴. سامان‌دهی امر توزیع و عرضه فرآورده‌های فرهنگی و ۵. ایجاد محاکم اختصاصی مربوط به پدیدآورنده، زمینه‌ساز رشد فرهنگی جامعه خواهد شد. از دیدگاه نصیری (۱۳۸۵) پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف، علیرغم ایجاد برخی مشکلات، مانند بالارفتن هزینه دسترسی به آثار، در نهایت موجب اعتلای حیثیت دولت ایران در سطح جهانی خواهد شد و این امر از جهت علمی، آموزشی و

سیاسی برای کشور ما مطلوب است. قاسمی (۱۳۸۷) نیز معتقد است بین پذیرش قوانین بین‌المللی حق مؤلف و کسب اعتبار بیشتر برای ایران، اجرا و اصلاح بهتر قوانین داخلی، حمایت از آثار علمی، ادبی، هنری، حفظ حقوق ناشران در داخل و خارج از کشور، ارتقاء فرهنگ تألیف، ایجاد انگیزه در پدیدآورندگان، کسب سود برای پدیدآورندگان و ایجاد منافع اقتصادی برای آنها رابطه وجود دارد.

پیوستن به نظام جهانی حق مؤلف - البته با حفظ مصالح کشور - دستاوردهای ارزشمندی برای کشور به ارمغان خواهد آورد که شاید مهمترین آنها امکان عرضه اندیشه‌ها و آثار ارزشمند ایرانی در بازارهای جهانی باشد. علاوه بر آن، از چاپ ترجمه‌های تکراری و متعدد از یک اثر که زبان‌های جبران‌ناپذیری به صنعت نشر کشور وارد می‌کند و از هدر رفتن سرمایه ملی، وقت و انرژی مترجمان جلوگیری کرده و به رونق گرفتن بازار کتاب‌های ترجمه کمک می‌کند.

در شرایط کنونی، درباره کتاب‌های برجسته و ارزشمند، ناشران برای اینکه نخستین ترجمه را به بازار روانه کنند، با کمترین دقت چنین آثاری را ترجمه و منتشر می‌کنند. عدم توجه ایران به معاهدات بین‌المللی حقوق مؤلفان و مصنفان مانع حضور مؤثر نشر ایران در جهان، توجه کم به نویسندگان داخلی و تأکید ناشران بر چاپ آثار ترجمه با توجه به هزینه کم آنها نسبت به آثار تألیفی، صرف هزینه‌های زیاد برای ترجمه‌های چندین باره از آثار یک نویسنده خارجی، فقدان نظام کنترل کیفیت ترجمه، ترجمه از زبان‌های واسط و نه از زبان اصلی، و ایجاد سد در برابر ترجمه و نشر آثار نویسندگان ایرانی در خارج از کشور می‌شود. همچنین در این حالت، مترجم را صاحب اثر می‌کنند و در مواقعی برای مترجم امتیازاتی هم‌وزن مؤلف در نظر گرفته می‌شود. چندین نفر اثری را ترجمه می‌کنند؛ هر مترجمی بدون کوچک‌ترین ارتباط با صاحب اثر، می‌تواند دست به ترجمه هر اثری بزند و هر دخل و تصرفی در اثر انجام دهد، بدون آن که مؤلف، کوچک‌ترین نظارتی بر اثر خود داشته باشد و در نهایت چندین ناشر آن را با کیفیت‌های مختلف منتشر می‌کنند. ضمن آن که جامعه جهانی نشر از پذیرش ناشران ایرانی، در میان خود - به علت عدم توجه به معاهدات بین‌المللی - اجتناب می‌کند و نویسندگان و ناشران جهانی، در مجامع خود، ناشران ایرانی را سارق ادبی^۱ معرفی می‌کنند.

1. Pirate

همکاری و عقد قرارداد با ناشران خارجی ضمن ایجاد اعتماد متقابل، باعث می‌شود تا ناشر طرف قرارداد، به صورت خودکار سایر کتاب‌های باارزش خود را - همزمان با انتشار در کشورهای دیگر- برای ناشران ایرانی نیز ارسال کند و در نتیجه امکان ترجمه و انتشار آثار باارزش فراهم می‌شود. علاوه بر آن، این اعتماد متقابل زمینه‌های همکاری و منافع اقتصادی بیشتری برای ناشر ایران فراهم می‌کند. خرید حق امتیاز انحصاری ترجمه و انتشار یک اثر سبب می‌شود تا ناشران هم در انتخاب اثر دقت بسیار کنند و هم از مترجمان کارآمدتری برای ترجمه آثار کمک بگیرند و در نتیجه بازار ترجمه وضعیت مناسب‌تری پیدا کند.

خرید حق نشر یک اثر باعث می‌شود که ناشر اصلی، اصل تصاویر کتاب‌های مصور را با کیفیت بالا و بدون اخذ هزینه‌ای در اختیار ناشر ایرانی قرار دهد، موضوعی که دست‌اندرکاران نشر کتاب‌های هنری و ناشران کودک و نوجوان به خوبی به ارزش معنوی و مادی آن واقفند.

تبلیغ اثر ترجمه شده از سوی ناشر اصلی در آن سوی مرزهای کشور و برای فارسی‌زبانان سایر کشورها - به دلیل سود متقابلی که ناشر اصلی از فروش سریع کتاب می‌برد - از دیگر امتیازات اخذ حق نشر است. از همه مهم‌تر، دستاوردهای فرهنگی این پدیده است که باعث اعتلای فرهنگ ایرانی و اسلامی و حفظ جایگاه رفیع فرهنگی کشورمان در سطح جهانی می‌شود و تبلیغات منفی را در این باره خنثی خواهد کرد.

در مجموع، سود و زیان پیوستن به قانون حق مؤلف هرچه باشد، پذیرش آن نشان‌دهنده میزان ارزشی است که یک جامعه برای حقوق مادی و معنوی یک نویسنده یا هنرمند در نظر می‌گیرد و آشکار است که به رغم خلاء قانونی، کم‌کاری‌های موجود، بهره‌برداری بی‌اجازه و پای‌بند نبودن به قانون حق مؤلف، این نظام بین‌المللی به عنوان ساختاری اساسی در سامان‌دهی جریان جهانی علم و دانش در سطح بین‌المللی پذیرفته شده است.

پیشنهادها

با توجه به آگاهی اندک ناشران در خصوص قوانین بین‌المللی، تدوین برنامه آموزشی و برگزاری کارگاه‌های آموزشی می‌تواند در آشنایی آنها با قوانین حق مؤلف مؤثر باشد. آشنایی

با این قوانین، علاوه بر افزایش آگاهی در مورد حقوق خود، به بهبود وضعیت حق مؤلف و صنعت نشر ایران کمک خواهد کرد.

۱. با توجه به نتایج پژوهش و اینکه بسیاری از ناشران، پیوستن به نظام بین‌المللی حق مؤلف را مثبت ارزیابی کردند، تدوین برنامه کوتاه‌مدت، میان‌مدت، و بلندمدت، برای پیوستن به توافقنامه‌های جهانی، ضمن افزایش فواید، از تبعات منفی احتمالی آن خواهد کاست. در این برنامه باید تمام مراحل پیوستن به طور زمان‌بندی شده تعیین شود و نقش و وظایف وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها و نهادهای دولتی، و همچنین بخش خصوصی، اعم از ناشران، بنگاه‌های ادبی و پدیدآورندگان تعیین گردد. بودجه مورد نیاز و شیوه هزینه نمودن آن مشخص گردد، و اهداف برنامه به مجریان آن آموزش داده شود (قصاع، ۱۳۸۳).

۲. با توجه به اثرات مثبت اعلام شده از سوی ناشران در خصوص پیوستن به نظام بین‌المللی، برای کاهش فشارهای مالی اولیه ناشی از پذیرش قوانین جهانی از جمله افزایش قیمت کتاب‌های ترجمه، پیشنهاد می‌شود تا مدت کوتاهی بخشی از حمایت‌های مالی و یارانه‌ای دولت به این بخش منتقل شود تا پیوستن به قوانین بین‌المللی، کمترین تأثیر منفی در تولید کتاب‌های ترجمه و نیز افزایش قیمت آنها داشته باشد.

۳. شکل‌گیری و حضور بنگاه‌های ادبی^۱ در نمایشگاه‌های بین‌المللی سبب تعامل بهتر نشر ایران با سایر کشورها و عرضه درست آثار ایرانی در بازارهای جهانی و نیز فروش حق نشر کتاب‌های ایرانی به بنگاه‌های ادبی خارج از ایران و ناشران سایر کشورها خواهد شد. بنابراین فراهم نمودن زمینه حضور بنگاه‌های ادبی و ناشران ایرانی در نمایشگاه‌های بین‌المللی و ارائه مشاوره‌های لازم برای حضور مؤثر و تعامل مؤثر با ناشران و بنگاه‌های ادبی خارجی پیشنهاد می‌شود.

۴. پیشنهاد می‌شود که زمینه حضور ناشران و بنگاه‌های ادبی خارجی در نمایشگاه‌های بین‌المللی کتاب ایران برای شناساندن آثار ایرانی و ظرفیت‌های بالقوه نشر ایران و امکان تبادل حق نشر آثار بین ناشران ایرانی و ناشران سایر کشورها فراهم شود.

1. Literature Agency

۵. پذیرش قوانین بین‌المللی حق مؤلف پیش از هر چیز نیازمند فرهنگ‌سازی در جامعه است. نظام‌مند شدن حوزه فکر، اندیشه و هنر به تلاش گروهی مسئولان، روشنفکران، دست‌اندرکاران و همه افراد علاقه‌مند به خلاقیت و نوآوری‌های هنری و ادبی بستگی دارد. بنابراین، با فرهنگ‌سازی در میان سایر دست‌اندرکاران مرتبط با نشر کتاب اعم از مؤلفان، ویراستاران، مترجمان - به عنوان حلقه واسطه بین خلق اثر و تولید آن - در خصوص مفید بودن و رعایت قوانین بین‌المللی حق مؤلف می‌توان گام مؤثری برای آمادگی آنها در پذیرفتن و اجرای این قوانین برداشت. تعلق در فرهنگ‌سازی و همخوانی قوانین ملی با قوانین بین‌المللی پیامدهایی جز از دست دادن فرصت‌ها و اتلاف وقت نخواهد داشت.

منابع

- آذرننگ، عبدالحسین (۱۳۷۳). حق مؤلف. فصلنامه کتاب، ۵ (۳)، ۲۴-۲۵.
- آذرننگ، عبدالحسین (۱۳۷۹). از علت‌های سبک‌مایگی در نشر کتاب (رابطه میان الگوی نشر و سیاست‌های حمایتی). جهان کتاب، (۲۳-۲۴)، ۱۰-۱۴.
- بیژنی، مریم (۱۳۸۴). ایران و دورنمای پیوستن به قانون کپی رایت. اطلاعات سیاسی-اقتصادی، (۲۱۵) و (۲۱۶)، ۲۰۴-۲۲۱.
- ترخانی، ابوذر (۱۳۸۷). مقایسه حقوق ایران در مورد مالکیت‌های ادبی و هنری با قانون نمونه سازمان جهانی مالکیت فکری. پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه مازندران، بابلسر.
- خدابنده‌سامانی، محمدتقی (۱۳۸۰). حمایت از حقوق مؤلفان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران.
- خلعتبری، فریده (۱۳۸۱). هیاهوی بسیار برای هیچ. در مرتضی شفیعی شکیب (زیرنظر)، سخنرانی‌ها و مقالات همایش تخصصی بررسی حقوق نشر کتاب در ایران: چالش‌ها، رهیافت‌ها. اردیبهشت ۱۶-۱۷، ص ۱۸۷-۱۹۹. تهران: خانه کتاب.
- سلطانی، پوری؛ راستین، فرودین (۱۳۷۲). اصطلاحنامه کتابداری. ویرایش دوم. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
- سلطانی، نسرین (۱۳۸۳). نقش کنوانسیون‌های بین‌المللی در خصوص حمایت از مالکیت ادبی و هنری با نگاهی به حقوق ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران.

- صادقی مقدم، هوشنگ (۱۳۶۷). حق مؤلف و کنوانسیون‌های بین‌المللی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
- قاسمی، اکرم (۱۳۸۷). بررسی مزایا و معایب پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف از دیدگاه اساتید ارتباطات. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روزنامه‌نگاری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران.
- قصاع، محمد (۱۳۸۳). ضرورت و تبعات پذیرش توافقنامه کی‌رایت. کتاب ماه کودکان و نوجوانان، (۸۶)، ۹۳-۱۰۱.
- کرمانی نژادبادی، محمد (۱۳۷۶). بررسی حقوق مادی مؤلف در حقوق ایران و کنوانسیون‌های بین‌المللی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق، دانشگاه امام صادق (ع)، تهران.
- کنین، استلا (۱۳۷۹). فرهنگ فشرده کتابداری و اطلاع‌رسانی. ترجمه فاطمه اسدی کرگانی. ویراستار عبدالحسین آذرنگ. تهران: کتابدار.
- ماچیان، بهرام (۱۳۷۷). حمایت کیفی از حقوق پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری با نگاهی به حقوق انگلیس و ایالات متحده آمریکا. پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم جزایی و جرم‌شناسی، دانشگاه تهران، تهران.
- محمدیگی، علی‌اعظم (۱۳۷۵). نظام ملی حق مؤلف. تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، معاونت پژوهشی و آموزشی، مرکز پژوهش‌های بنیادی.
- مطلبی، داریوش (۱۳۸۷). حق مؤلف در ایران. کتاب ماه کلیات، (۱۳۵)، ۲-۳.
- ملکیان، نازنین (۱۳۸۵). بررسی تطبیقی موافقت‌نامه جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت معنوی (TRIPS) با قوانین و مقررات مربوطه در ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران.
- میرشفیعی، احسان (۱۳۸۶). آثار حقوق مالکیت معنوی سازمان تجارت جهانی بر توسعه فرهنگی جمهوری اسلامی ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روابط بین‌الملل، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران.
- ناظرمقدم، عادل؛ عمادی، مرجان و نیک‌کار، نفیسه (۱۳۸۸). قانون حق مؤلف از دیدگاه ناشران شهرستان مشهد. ماهنامه الکترونیکی ارتباط علمی، ۱۱ (۳). بازیابی شده در ۲۵ شهریور ۱۳۹۱ از: http://ejournal.irandoc.ac.ir/browse.php?mag_id=11&slc_lang=fa&sid=1
- نصیری، شادیه (۱۳۸۵). حمایت حقوقی و قراردادی از کی‌رایت. پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران.
- نوروزی، علیرضا (۱۳۸۰). مطالعه مزایا و معایب پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف از دیدگاه متخصصان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، تهران.

References

- Aziz, B. (1990). Asian Copyright Law and U.S. Intellectual Property Interests in the Information Age: A Political- Economic Analysis. Doctoral Dissertation, University of Oregon, Eugene, Oregon, U.S.
- Lamlert ,W. (2007). International Uncertainty in the Exceptions for Individual Use in Copyright Law: A Comparative Study of Australia and Thailand. Doctoral Dissertation. University of Canberra, Bruce Canberra, Australia. Retrived feb 21, 2011, from: <http://erl.canberra.edu.au/public/adt-AUC20080912.140432>
- Mahmood , K.; Ilyas, M. (2005). Copyright and Book Piracy in Pakistan. IFLA Journal 31 (4), 324–332. Retrived feb 21, 2011, from: <http://ifl.sagepub.com/cgi/content/abstract/31/4/324>
- Nicholson, D. R. (2006). Intellectual Property: Benefit or Burden for Africa? IFLA Journal, 32 (4), 310-324. Retrived feb 21, 2011, from: <http://ifl.sagepub.com/content/32/4/310.full.pdf+html>
- Sundara R. & Mira T. (1999). Developing Countries and the International Copyright Regime: The Neglected Issue of Culturel Survival. Master of Law Dissertation, The University of British Columbia, Vancouver, Canada. Retrived sep 2, 2011 from: http://ubc_1999-0594.pdf

به این مقاله این گونه استناد کنید:

حسینی، شهیمه‌السادات و مطلبی، داریوش (۱۳۹۱). بررسی پیامدهای الحاق ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف از دیدگاه ناشران شهر تهران. *تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی*، ۱۸ (۲)، ۲۸۷-۳۱۲.